

УДК: 341.48:341.311(497.11)''1999''(094.8)
(049.3)

DOI: <https://doi.org/10.22182/pnb.1922020.13>

Приказ

Миша Стојадиновић*

*Институт за политичке
студије, Београд*

НАТО АГРЕСИЈА У СВЕТЛОСТИ ПРАВДЕ

**Далибор Елезовић, Урош
Шуваковић и Бранко
Ракић. 2019. *НАТО агресија
у светлости правде.*
Косовска Митровица:
Филозофски факултет
Универзитета у Приштини,
стр. 345.**

* Контакт: misa.stojadinovic@ips.ac.rs

Монографија „НАТО агресија у светлости правде“, представља коауторско дело Далибора Елезовића, Уроша Шуваковића и Бранка Ракића које је настало у време када се навршава двадесет година од НАТО агресије над Србима. НАТО снаге су 24. марта 1999. године под окриљем борбе за људска права отпочеле напад на Савезну Републику Југославију. Ове „интервенције“ су окончане склапањем војно-техничког споразума 10. јуна 1999. и повлачењем југословенских војно-безбедносних снага са простора Косова и Метохије. Уколико желимо заиста да разумемо друштвени и историјски контекст НАТО агресије, као и последице које је ова тзв. интервенција имала не само на наше друштво, већ и на читав свет, ова књига представља вредно штиво које се не сме заобићи. Имајући у виду све јачу тенденцију ревидирања и прекрајања светске историје, потреба за оваквим критичким анализама постаје све јача.

Већ приликом првог сусрета са књигом и ишчитавањем садржаја могуће ју је поделити на два међусобно повезана дела. Унутар ове књиге читаоци

могу, поред веома значајне архивске грађе, наћи уједно и изузетне анализе веома комплексних догађаја који су обележили крај XX и почетак XXI века у Републици Србији. У првом делу монографије налазе се приказани следећи документи: Пресуда Окружног суда у Београду К. бр. 381/2000 од 21. 09. 2009. године; Решење Врховног суда Србије Кж I 696/01 од 31. 07. 2001. о укидању пресуде Окружног суда у Београду К. бр. 381/2000 и враћању на поновно суђење; Решење Окружног суда у Београду К. 449/2001 Кв. 1772/01 од 10. 09. 2001. о укидању притвора и укидању наредбе за издавањем потернице; Решење Окружног суда у Београду К. 449/2001 Кв. 1788/01 од 12. 09. 2001. о обустави поступка због одустајања окружног јавног тужиоца у Београду од оптужнице; као и Решење Окружног суда у Београду К. 449/2001 Кв. 1919/01 од 17. 09. 2001. о стварној ненадлежности за кривично дело повреде територијалног суверенитета земље. Други део књиге представља опсежну критичку анализу друштвеног и историјског миљеа НАТО агресије. Ова анализа је конципирана у циљу разумевања дешавања

везаних за контекст унутар кога су доношене наведене пресуде и решења, наглашавајући контекст спољнополитичких изазова који су великим делом обликовали курс наше историје.

Сама Пресуда Окружног суда у Београду К. бр. 381/2000 представљала је начин да се, иначе недодирљиви, челници НАТО-а нађу пред судом и да се у потрази за правдом разбије устаљени историјски шаблон у коме моћни не одговарају за своје поступке. Овом пресудом су званично осуђени на јединствену казну затвора у трајању од двадесет година: Вилијем Клинтон, Медлин Олбрајт, Вилијем Коен, Ентони Блер, Робин Кук, Џорџ Робертсон, Жак Ширак, Ибер Ведрин, Ален Ришар, Герхард Шредер, Јозеф Фишер, Рудолф Шарпинг, Хавијер Солана и Весли Кларк. Ова имена су у великој мери чинила кључне актере током 90-тих година, који су из ових догађаја извукли огромну политичку корист, при чему су сви они избегли одговорност за своје злочине.

Иако је правда била на нашој страни, међународно право је приликом било

каквих покушаја да се до ње дође остало немо. Тиме је међународно право постало арена демонстрације моћи на глобалном нивоу. Без моћних савезника који би лобирали на међународном нивоу било какав вид званичног судског поступка пред међународним судом је био унапред осуђен на неуспех. У том контексту ова Пресуда којом су „челници НАТО-а и држава чланица НАТО-а осуђени за најтежа кривична дела, у општој ситуацији ускраћивања правде, некажњивости злочинаца и кажњавања оних који су се супротставили агресији“ (345) била је једини начин, ако не дође до правде, онда да се укаже на стравичност злочина који су том приликом били почињени. „На жалост, власти у СР Југославији и Републици Србији су учиниле да ова пресуда буде укинута и да поступак никада не буде настављен (345 стр.).

Овде треба поменути огроман уложени напор аутора књиге да се огромна архивска грађа заједно са пресудама, решењима и записницима са суђења уобличи на један прегледан начин како би постала доступна свима, а не само

стручној јавности. „Судска пресуда сама по себи спада у значајне изворе, заснована је на прворазредним изворима догађаја, као и на званичној домаћој и страниој статистици. У њој се наводе подаци о убијеним и страдалим поименично, њиховом статусу, било да су цивили или државни службеници, као и околностима под којима су страдали. О значају података из Пресуде у вези с људским губицима у Савезној Републици Југославији, сведочи чињеница да су они у највећој мери прихваћени као најрелевантнији од домаће стручне јавности“ (стр. 289).

Оно што се на први поглед самим прегледом садржаја књиге може утврдити то је брзина којом се кретао судски поступак, а нарочито део којим се поништава донесена пресуда. Иначе у једном гломазном и неефикасном правосудном систему у коме суђења и жалбе и за неке тривијалне ствари трају чак и по десетак година, пресуда је укинута у рекордном року. Аутори су сагласни да смена власти не би требало да утиче на судске поступке, али истовремено указују и на то да се често дешава да начела говоре

једно, а да пракса покаже нешто сасвим друго. „Иако је академски неисправно давати вредносне судове у научним текстовима, не можемо да не закључимо да је то највећа срамота која је нанета независности српског правосуђа и самосталности јавнотужилачке функције од када та начела постоје у правосудном систему наше земље“ (314. стр.).

Унутар ове Пресуде се наводи да је током НАТО агресије страдало 1191 грађана, при чему је уједно учињена и огромна материјална штета – 25 хиљада кућа, 78 хиљада индустријских објеката, 42 енергетске, 64, телекомуникационе и радио-дифузне мреже, 66 аутомобилских и железничких мостова, 32 пољопривредна комплекса, 23 железничке секције и железничке станице, пса, аеродрома. Оно што ће захваљујући овој књизи остати заувек сачувано од заборава је списак имена погинулих и повређених припадника Војске Југославије, који се протеже на тридесет страница, затим, погинулих и повређених припадника Министарства унутрашњих послова РС, који се протеже на осам страница, и погинулих

и повређених цивила са детаљним прегледом локација и оштећених цивилних објеката који се протеже на 56 страница. Ово су имена која никако не смеју бити заборављена и чији се одјек стално мора чути у нашој историји као подсетник страдањима којима смо били изложени, а чија правда никада није задовољена. У том смислу је друштвени значај ове монографије много већи од научног значаја који је неспоран. Књига нам нуди доступност примарних извора на основу којих читаоци, и без коментара и објашњења аутора, могу самостално донети свој суд о догађајима. Овим монографија „НАТО агресија у светлости правде“ тиме постаје веома значајно социолошко, политиколошко и историјско дело које самим подацима које нам пружа, не рачунајући овде и веома квалитетне анализе, доприноси да се страдање нашег народа сачува од историјског заборава.

---

* Овај рад је примљен 28. марта 2020. године, а прихваћен за штампу на телефонском састанку Редакције, 1. октобра 2020. године.